מאימתי פרק ראשון ברכות

ג.

קשיא דר' מאיר אדר' מאיר. לעיל אמר משעה שבני אדם נכנסין לאכול פתן בערבי שבתות והוא שעור מחומר משל כהן והכא אמר משעת עטילה שהיא קודם בין השמשות: **קשיא דר' אליעזר** אדר' אליעזר תרי תנאי אליבא דר' אליעזר ואב"א ריש"א. דתניא: **נו' ר' אליעזר** היא. והא קשיא דר' מאיר אדר"מ תרי תנאי אליבא דר"מ קשיא דר' אליעזר אדר' אליעזר תרי תנאי אליבא דר' אליעזר ואב"א רישא לאו ר' אליעזר היא: עד סוף האשמורה: מאי קסבר ר' אליעזר אי קסבר שלש משמרות הוי הלילה לימא עד ארבע שעות ואי קסבר ארבע משמרות הוי הלילה לימא עד שלש שעות לעולם קסבר שלש משמרות הוי הלילה והא קמ"ל דאיכא משמרות ברקיע ואיכא משמרות בארעא דתניא ר' אליעזר אומר שלש משמרות הוי הלילה ועל כל משכר ומשכר יושב הקב"ה ושואג כארי שנאמר יי' ממרום ישאג וממעון קדשו יתן קולו שואג ישאג על נוהו וסימן לדבר משמרה ראשונה חמור נוער שניה כלבים צועקים שלישית תינוק יונק משדי אמו ואשה מספרת עם בעלה. מאי קא חשיב ר' אליעזר אי תחלת משמרות קא חשיב תחלת משמרה ראשונה סימנא למה לי אורתא הוא אי סוף משמרות קא חשיב סוף משמרה אחרונה למה לי סימנא ממא הוא אלא חשיב סוף משמרה ראשונה ותחלת משמרה אחרונה ואמצעית דאמצעיתא ואב"א כולהו סוף משמרות קא חשיב וכי תימא אחרונה לא צריך למאי נפקא מינה למיקרי ק"ש למאן דגני בבית אפל ולא ידע זמן ק"ש אימת כיון דאשה מספרת עם בעלה ותינוק יונק משדי אמו ליקום וליקרי. אמר רב יצחק בר שמואל משמי' דרב ג' משמרות הוי הלילה [1]ועל כל משמר ומשמר יושב הקב"ה ושואג כארי ואומר אוי לבנים שבעונותיהם החרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתים לבין אומות העולם: תניא א"ר יוסי פעם אחת הייתי מהלך בדרך ונכנסתי לחורבה אחת מחורבות ירושלים להתפלל בא אליהו זכור לטוב ושמר לי על הפתח [2](והמתין לי) עד שסיימתי תפלתי לאחר שסיימתי תפלתי אמר לי שלום עליך רבי ואמרתי לו שלום עליך רבי ומורי ואמר לי בני מפני מה נכנסת לחורבה זו אמרתי לו להתפלל ואמר לי היה לך להתפלל בדרך ואמרתי לו מתיירא הייתי שמא יפסיקו בי[3] עוברי דרכים ואמר לי היה לך להתפלל תפלה קצרה באותה שעה למדתי ממנו שלשה דברים למדתי שאין נכנסין לחורבה ולמדתי שמתפללין בדרך ולמדתי שהמתפלל בדרך מתפלל תפלה קצרה ואמר לי בני מה קול שמעת בחורבה זו ואמרתי לו שמעתי בת [4]קול שמנהמת כיונה ואומרת אוי לבנים שבעונותיהם החרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתים לבין האומות ואמר לי חייך וחיי ראשך לא שעה זו בלבד אומרת כך אלא בכל יום ויום שלש פעמים אומרת כך ולא זו בלבד אלא [5]בשעה שישראל נכנסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ועונין יהא [6]שמיה הגדול מבורך הקב"ה מנענע ראשו ואומר אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך מה לו לאב שהגלה את בניו ואוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם: ת"ר [7]מפני שלשה דברים אין נכנסין לחורבה [8]מפני חשד מפני המפולת ומפני המזיקין. מפני חשד ותיפוס ליה משום מפולת אחרתי לומר קדים אחר הדרשה ושם היו עמי הארצות ולא היו מניחים כולם לשון הקודש לכך תקנוהו בלשון תרגום שהיו הכל מבינים שזה היה לשונם: [9]ניאל חנניה מישאל עזריה וכיוצא כהן, בין הגרים בגללם. (ר' נתן) [זה נתן] ר' אליעזר (אומ') סימנין למשמרות הללו, ראשונה חמור נוער שניה כלבים צועקים שלישית תנוק יונק משדי אמו ואשה מספרת עם בעלה. ואסיקנה ר' אליעזר סוף משמרות קא חשיב, וד' אליעזר לגי (נתה) דאמר זמן קריאת שמע של ערבית עד סוף האשמורת הראשונה. משעה שהמור נער יודע שהוא סוף מאשמורת הראשונה ומיכן ואילך אסור לקרוא קריאת שמע. וכן אם היה ישן בבית אפל ושמע לאשה מספרת עם בעלה ותינוק יונק משדי אמו יודע ששלמה הלילה, מיכן ואילך מותר לקרוא שמע של שחרית. והזכיר ר' יוסי שלמד מאליהו זל"ש שלשה דברים, שאין נכנסין לחורבה, ושמתפללין בדרך, ואם מתירא שמא יפסיקוהו עוברי דרכים מתפלל תפלה קצרה]ה. וגם הגיד לו כי כגון יונה שמנהמת בכל יום נשמע מן השמים אין שרפתי את ביתי, ופיר' אוי לרשעים שגרמו עונותיהם שרפתי ביתי והיכלי. ובעת שישראל עונין יהא שמיה רבה מברך, ונשמע קול באילו מלפני הקב"ה אשרי אב שבכיתו, אוי לבנים שגלו מעל שולחן אביהם, כלומר ישראל שנקראו בני אל חי שנאמר בנים אתם לה' אלהיכם ונכשיו גלו בין הגרים. זה שהזכיר על כל משמר ומשמר יושב הקב"ה ושואג כארי, הצדק להדיענו שאין לפני הקב"ה זכר לאומות בעולם אלא לישראל חמיד בלבד. ופירושו הקב"ה הרשה לאויב להתגבר כארי על ישראל להחריב ביתו ולתן האויב כמו הידד קולו ורעמה כמו הידד עליהם שנתיר לדרסם בדריסה נת. **תנו רבנן מפני שלשה דברים אין נכנסין לחורבה מפני החשד.** ואוקימנה בחורבה חדתי ואפילו בתרי ופרצים לא. **ומפני המפולת.** ואוקימנה בחורבה עתיקתא ובתרי וכשירים. **ומפני המזיקין.** אוקימנה בחורבה חדתי ובתרי כשירין ואע"ג דתרי ניגהו, במקומן שכיחי מזיקין דמזיקי.

מסורת הש"ס

[1] כריש"ף (ר"ג, ב) ס"ש יפסיקו, [2] קול הנבלה (מת' תוס' פנהכרון יח, ד"ה כת קול), [3] ר' ר"ש ס"מ, [4] רש"ל, [5] ר' רש"ל, ורש"ל גרס מי נמי, [6] (רף מט:), [7] (לקמן מט, ופ"ש תוס' ד"ה ליתיו), [8] (מלר' שבת יז: ופוסקה לג.).

תורה אור השלם

1. וְאַתָּה תַּבִּיט אֲלֵיהֶם אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם יְיָ מִמָּרוֹם יִשְׁאָג וּמִמְּעוֹן קָדְשׁוֹ יִתֵּן קוֹלוֹ שָׁאֹג יִשְׁאַג עַל נָוֵהוּ הֵידִד כַּדֹּרְכִים יַעֲנֶה אֶל כָּל יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ: ירמיהו כ ל

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה קשיא דרבי מאיר וכו' דסיינו בפ"ק אי נמי לא מקמבמת:

גליון הש"ס

גמ' מפני חשד. עיין שבת סג:

מוסף תוספות

א. בתוס' רי"ש כתב. בערבי שבתות בזמן שהכהנים (אוכלים) טובלים שהוא מבעוד יום. ב. בתוס' רי"ש כתב. עמוד השחר אז יוכל לכרוך לאותו שעור. ג. בתוס' רי"ש כתב. שהוא שבח גאה והשטן מקטרג אם היה מבין.

מוסף רש"י

הקב"ה מנענע ראשו וגו'. חס שלום מרמים נקדים מנמומין על הלבר הזה שהוא מנעבר (לחר עניינן), ונראה שבל בם כך עוזן אלבור יגלו נא כמ ה' זכור לחמין ה' וחמיך, כבמבמל המן מימנגל. על שם מדת המים שבקבים אבקבים וחבר לחומה שבה (מיבור ומ"ר ס"ו יא, מסורה ומדרי סי' פ"ו). שמקלסין אותו. קלסה לשון דיבור יחר הוא, לשיבן הוא נמקן לשנן שבת (פוסה בז.).

רבינו חננאל

עד סוף האשמורה ראשונה מאי קסבר אי קסבר שלש משמרות הוי הלילה ליתני עד שלישית הלילה ואי דקא סבר ד' משמרות הוי הלילה ליתני עד רביעית הלילה. כלומר, אמאי אפקה [כ]לשון אשמורה, ואמרי, מילתא אגב אורחיה [קמ"ל דאיכא] משמרות ברקיעא, וכי יש מלאכים קבועים יודעים בכל משמר ומשמר וכל כת מקלסתו לתקב"ה במשמרתה, וכן ביום. וזה שאמ' על כל משמר ומשמר שואג הקב"ה כארי, שנאמר יי' ממרום ישאג, כך פירושו, כיון שכתוב קומי רוני בלילה וג', באילו האשמורות בעת שעומדין ישראל ומפילין רנה ותחנה בת קול יוצא מלפני הקב"ה באילו שואל, כדכתיב שואג ישאג על נוהו, ואומ' אוי להם לרשעים כי עונותיהם גרמו שהחרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתי את בני, ואפי' הכשרים שבהם כגון

עין משפט נר מצוה

ז א טו"ש פרש"י סימן מ' סעיף כ ג:

ח ב טור פר"ש סי' נ"ו:

ט ג ממי' פ"ש מה"ל תפלה ס"ו ופר"ב מהל' ולוח ומזמנים נפש הלכה ו' (קמ"ג עפין ר"ש ומבמן ע"מ) טו"ש פרש"י סימן ל' סעיף ר:

רב נסים גאון

בתרומה [1]ומעלת הקדש עדיפא מהתרומה שיש בו חיוב ברת והוא חמור יותר מהתרומה ואע"פ שאינהם בידי שמים כדאמרינן (בסוף) מסכת כריתות (דף נג:) דהא איסור מעילה לו' קל במיתה וקדשים איסור חמור בכרת ואתי איסור מעילה דקל והיל ואיסור ברת דחמיר ואיתא נמי בהדב' מקומות מן הלמוד אנו מזכיריין מהן מה שעלה בידינו בפס' שבת בפ' בפה מדליקין (דף כה:) ובפסחים בפ' כל שעה (דף כב:) ובחגיגה בפרק חומר בקודש (דף כח:) ובימות בפרק הערל (דף עג:) ובשחיטת חולין (דף לא:) בפרק השוחט אחד בצוף וכסדר הזה נמי אירע להיות דינם בפעלות הטומאה כמו שחדע שהשרץ הוא אב הטומאה וכל מה שנגע בו מן החולין נקרא ראשון ומה שנגע בראשון נקרא שני והשני בחולין אינו מטמא שלישי ואינו פוסל ולפיכך קראתו המשנה פסול ולא קראתו טמא לפי שכל ולד טמא שאינו מטמא אחר פסול מיקרי וכל ולד טמא שמטמא אחר הוא שנקרא טמא וזה עיקר ראוי להיזהר בו וכך שינו בפס' טהרות (פ"ב מ"ג) הראשון שבחולין טמא ומטמא השני פסול ואינו מטמא ויש במקומות הרבה במשנה מה שמסיע לזה והיה ר' עקיבא סובר כי השני בחולין מטמא שלישי כדמפורש בפס' פרטה (פרק כשם דף כז:) אלא על אותה סתם המשנה שהוכרנו אנו מוסכין ולא על דבריו של ר' עקיבא ואע"פ שכל התנאין שסמכרנו בשיטה הדרי מצינו סיוע לאותם התנאים אחד בהדא מס' דברכות בפ' ראלו דברים (דף נב) דאמרינן הכא בשולחן שני עפקינן ואין שני עושה שלישי בחולין ובפס' חולין בפ' השוחט (דף נג:) ידים שנויות הן ואין שני עושה שלישי בחולין ובפס' ר"ט בפ' ר"ט שחל להיות ערב שבת (דף יז:) אמרינן ולד הטומאה היכא משכחת לה בבי תרומה כהנים ורחיין הן ובפסחים בפרק כל שעה (דף לד ועי' רע"ר שם) אמרי כי האי גוונא ראבבי חיומה התם דבנעי בראשון דהוו להו אינהו שני ושני עושה שלישי בתרומה מכלל דבחולין אין שני עושה שלישי ובפרק (ר') [ר] דמס' שבול יום איתא בג' מקשיות מסורירות מפני [שהוא] שלישי ושלישי שהוה בחולין והוכירו בפס' נזה בפרק ראשון (דף ו) אות מהן ואשכחן בתלמוד ארץ ישראל (ברכות פרק אין שומדין הלכה א) דעבדוה להא מילתא דוגמא להילכתא פסיקאתא דגרסינן אבדן שאל לר' כמה מעלות לקדש א"ל ד', כמה מעלות בתרומה א"ל ג', וקאים מצלי כדי לעמוד להתפלל מתוך דבר תורה ומתוך דבר הלכה ברורה שאין בה ספק כדאמרינן (ברכות פרק אין שומדין הלכה א) בעניינא דצלותא אין עומדין להתפלל אלא מתוך דבר הלכה פסוקה ואילו היה בחולין נמי שלישי לא היתה מעלה לתרומה בזה הענין והמעשר אין לו מעלה יתירה על החולין בזה הענין אלא שזה הוא לחולין כי השני מזה ומזה אין עושה שלישי אבל יש לתרומה מעלה יתירה שהשני ממטא שלישי בתרומה כדתנן (מסורות פ"ב משנה ד) הראשון והשני שבתרומה טמאין ומטמאין השלישי פסול ואינו מטמא וזה הדבר אין בו חלוקה כי ר' עקיבא לא חלק אלא בחולין בלבד אבל בתרומה מודה הוא לחכמים שאין בה אלא שלישי כמפורש בפרק אור לארבעה עשר (דף יט) והקדש יש לו מעלה יתירה והיא שהשלישי ממטא את הרביעי בקדש כדתנן (מסורות פ"ב משנה ה) הראשון והשני והשלישי שבקדש טמאין ומטמאין הרביעי פסול ואינו מטמא בפרק חומר בקדש (חגיגה דף ב) נמי אמרי הרביעי בקדש פסול השלישי בתרומה ועל זה הסדר ובזה התיקון נסדרו אותן הכתובים שהזכרנו לפי הפירוש שפירשום ר"ל לפי שיש למטא ג' שמות טמא וטבול יום ומחוסר כיפורים ויש לומר שהרי לטהרה ג' דברים שנזרמין לה טבילה והערב שמש והבאת קרבן והטמא הוא שניטמא ועדיין לא טבל והרי הוא אסור ליגע בכל דבר שנקרא קדש כלל ואפילו במעשר וכ"ש במה שהוא למעלה הימנו ואם הוא עושה הראשון שנזרם לטהרה שהיא הטבילה אם שבל כראוי וכהלכה הוחר לוכל במעשר מיד ואע"פ שעדיין לא בא השמש כדכתב רחמנא (ויקרא כ"ב) ולא יאכל מן הקדשים כי אם רחץ ויסור ממנו שם טמא וחוזר להקראות שבל יום ועדיין הוא אסור בתרומה וקדשים ואפי' אם נוגע כהן הוא מטמאן דראמרינן בפרק יציאות השבת (דף יד:) שבל יום דאורייתא הוא דכתיב ובא השמש וטהר אבל לא יהו מטמאין כדתנא בתוספתא טהרות (פרק א) אבא שאול אומר שבל יום תחילה לקדש ר"מ אומר מטמא את הקדש ופוסל את התרומה וחכמים אומרים כשם שאינו פוסל אלא משקי תרומה ואוכלי קדש ואוכלי קדש ואפרינן בגמ' (מעילה דף ח) לדבון כיון דשבל קלשא ליה טומאתו בקדשים הוא בעצמו פסול ואינו מטמא אחרים ובתרא ראיתא בגמרא דמעלה (שם) בפרק חטאת העוף וכמס' פרה בפרק עלוחיות (פרק י"א משנה ד') שנינו כל הטעון ביאת מים מדברי תורה מטמא את הקדש ואת התרומה דברי ר"מ וחכמים אומרים פוסל בקדש הרי נתבדר דברי החכמים בברייתא ובזו המשנה כי שבל יום פוסל בקדש ואינו מטמא לפי שפירשו בשמו של דבר כיון דשבל קלשא ליה טומאתו ואינו דומה לנו מדברי הכתוב שבתורה כדכתב רחמנא (ויקרא כ"ב) ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים והזו שלפרטינו ממה שנאמר במשנה משעה שהכהנים נכנסין לוכל בתרומתן דריאת שפשו מעבבתו לוכל בתרומתן ותניא בתורת כהנים (בפ' שמיני פרק ח' דין ב' ומיהתי לה ביבמות עה ות"ש) ומטמא עד הערב יכול לכל דבר תל"ל וטהר אי וטהר יכול לכל דבר תל"ל וטמא עד הערב אם כיצד טהור לחולין מבעוד יום ולתרומה משתחשך ולאחר שישלים יומו פורח ממנו שם טבול יום שהרי יומו כבר חלף ועבר אלא נשחייב עליו להקריב הקרבן שהוא נתחייב בו ולפיכך הוא נקרא מחוסר כיפורים ועדיין הוא אסור אלא משקי תרומה ואוכלי תרומה כך אינו פוסל אלא משקי קדש ואוכלי קדש ואפרינן בגמ' (מעילה דף ח) לדבון כיון דשבל קלשא ליה טומאתו בקדשים הוא בעצמו פסול ואינו מטמא אחרים ובתרא ראיתא בגמרא דמעלה (שם) בפרק חטאת העוף וכמס' פרה בפרק עלוחיות (פרק י"א משנה ד') שנינו כל הטעון ביאת מים מדברי תורה מטמא את הקדש ואת התרומה דברי ר"מ וחכמים אומרים פוסל בקדש הרי נתבדר דברי החכמים בברייתא ובזו המשנה כי שבל יום פוסל בקדש ואינו מטמא לפי שפירשו בשמו של דבר כיון דשבל קלשא ליה טומאתו ואינו דומה לנו מדברי הכתוב שבתורה כדכתב רחמנא (ויקרא כ"ב) ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים והזו שלפרטינו ממה שנאמר במשנה משעה שהכהנים נכנסין לוכל בתרומתן דריאת שפשו מעבבתו לוכל בתרומתן ותניא בתורת כהנים (בפ' שמיני פרק ח' דין ב' ומיהתי לה ביבמות עה ות"ש) ומטמא עד הערב יכול לכל דבר תל"ל וטהר אי וטהר יכול לכל דבר תל"ל וטמא עד הערב אם כיצד טהור לחולין מבעוד יום פורח ממנו שם טבול יום שהרי יומו כבר חלף ועבר אלא נשחייב עליו להקריב הקרבן שהוא נתחייב בו ולפיכך הוא נקרא מחוסר כיפורים ועדיין הוא אסור

ז) עיין רש"י שם ותכרי לכינו לגריכן נאוה.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com